
CHALLENGES TO PROFESSIONAL ETHICS, TRAINING AND CONTINUING EDUCATION OF SPECIALISTS IN THE FIELD OF INDEPENDENT FINANCIAL AUDIT**Maia Iankova Natchkova**

Department of Accounting and Analysis, UNWE, Bulgaria, Sofia, maianch@mail.bg

Abstract: Auditor's profession is extremely necessary and crucial for the society. It has the important and responsible task to observe and assess the proper implementation of the principles, concepts, rules, legal standards and conventions as set out in the International Financial Reporting Standards/ International Accounting Standards, EU directives, International Standards on Auditing and the national (local) accounting legislation. Specialists in the field of independent financial audit – chartered expert accountants, registered auditors, should verify the timely, reliable, objective, correct, accurate and fair presentation, in all material aspects, of the information about the property and financial position of enterprises, their financial performance, and to determine the opportunities for investing and managing the capitals of audited enterprises in the interest of the society. Auditor's profession is distinguished with moral at high level and professional ethics of chartered expert accountants, registered auditors; with extreme professionalism in the field of independent financial audit; with professional skepticism in the field of accounting and economic analysis; with professional optimism upon undertraining audit engagements; with independence from personal interests and lack of obligation for loyalty to the assigners of audit engagements; with ensuring high quality performance of audit engagements; with professional and intellectual knowledge and skills in the field of accounting, financial audit, economic analysis, micro- and macroeconomics, statistics and finance acquired upon completion of higher education in economics, upon sitting special examinations for obtaining qualification of chartered expert accountants, registered auditors, and upon carrying out constant and continuing education of auditors. For the purposes of keeping the trust of the society in the independent financial audit, registered auditor's professional ethics needs to be at high level that enables authoritative and competent establishment of the role and significance of auditor's profession in the society. Independent financial auditors should observe specific standards of conduct and fundamental professional and ethical principles as set out in the Code of Ethics for Professional Accountants, such as honesty, objectivity, professional competence and proper attention, confidentiality, professional conduct, observance of methodological standards and professional skepticism. They should avoid actions that could discredit the auditor's profession and have negative impact on the good reputation of the registered auditor. Furthermore, where independent financial auditors market and promote themselves or their audit practice, they should avoid giving the society wrong idea of auditor's profession. The work of chartered expert accountants, registered auditors is diverse and to a great extent characterized by development of the financial risk. Therefore, this study highlights some of the more significant and socially important specific characteristics of the auditor's profession, which are monitored by the public and by the government authority supervising the work of the registered auditors. Its objective is to present, determine and distinguish the challenges in the light of good world audit practices faced by the professional ethics, training and continuing education of specialists in the field of independent financial audit, thus contributing to the improvement of their qualification and enhancement of their audit practice. This publication may be used for carrying out different types of financial audit – internal audit carried out by the financial enterprises' internal units; independent financial audit carried out by chartered expert accountants, registered auditors, and external audit carried out by the government supervisory authority and by other government authorities.

Keywords: independent financial audit, chartered expert accountants, registered auditors, professional ethics, professional training and continuing education.

**ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПРОФЕСИОНАЛНАТА ЕТИКА,
ПОДГОТОВКАТА И ПРОДЪЛЖАВАЩОТО ОБУЧЕНИЕ НА СПЕЦИАЛИСТИТЕ
В ОБЛАСТТА НА НЕЗАВИСИМИЯ ФИНАНСОВ ОДИТ****Мая Янкова Начкова**

катедра „Счетоводство и анализ“, УНСС, София, Р. България

Резюме: Одиторската професия е изключително необходима и значима за обществото. На нея е възложена важната и отговорна задача - да съблюдава и оценява правилното приложение на принципите, концепциите, правилата, законовите норми и обичаи, произтичащи от Международните стандарти за финансово отчитане/ Международните счетоводни стандарти, от Европейските директиви, от Международните одиторски стандарти и от Националните (местните) счетоводни законодателства. Специалистите в областта на независимия финансов одит – дипломираните експерт-счетоводители, регистрирани одитори трябва да проверяват за своевременното, достоверно, обективно, правилно, вярно и точно представяне, във всички съществени аспекти, на информацията за имущественото и финансово състояние на предприятията, за финансовите резултати от дейността им и да определят възможностите за инвестиране и управление на капиталите на одитираните предприятия в интерес на обществото. Одиторската професия се отличава с висок морал и професионална етика на дипломираните експерт-счетоводители, регистрирани одитори; с изключителен професионализъм в областта на независимия финансов одит; с професионален скептицизъм в областта на счетоводството и на икономическия анализ; с професионален оптимизъм при поемане на одиторските ангажменти; с независимост от лични интереси и независимост от задължение за лоялност към възложителите на одиторските ангажменти; с обезпечаване на високо качество на изпълнение на поетите одиторски ангажменти; с притежаване на професионални и интелектуални знания и умения в областта на счетоводството, финансовия одит, икономическия анализ, микро и макроикономиката, статистиката и финансите, придобити чрез завършване на висше икономическо образование, чрез провеждане на специални изпити за придобиване на правоспособност за дипломирани експерт-счетоводители, регистрирани одитори и чрез провеждане на непрекъснато и продължаващо обучение на одиторите. За поддържане на общественото доверие в независимия финансов одит е необходимо професионалната етика на регистрираните одитори да бъде на такова високо ниво, което да позволява авторитетно и компетентно утвърждаване на ролята и значението на одиторската професията в обществото. Независимите финансови одитори трябва да спазват определени стандарти на поведение и фундаментални професионално – етични принципи, наложени от Етичния кодекс на професионалните счетоводители като почтеност, обективност, професионална компетентност и надлежно внимание, конфиденциалност, професионално поведение, спазване на методологически стандарти и професионален скептицизъм. Те трябва да избягват действия, които биха дискредитирали одиторската професия и които влияят негативно върху добрата репутация на регистрирания одитор. Освен това, когато независимите финансови одитори осъществяват маркетинг и промотират себе си или своята одиторска практика, те не трябва да създават лоша представа в обществото за одиторската професия. Дейността на дипломираните експерт-счетоводители, регистрирани одитори е разнообразна, съпътствана от развитие на финансовия риск във висока степен. Затова в настоящото изследване са представени някои от по-важните, обществено значими и в тази връзка наблюдавани от обществото и от държавния надзорен орган над дейността на регистрираните одитори специфични характеристики на одиторската професия. Целта е да се представят, обосноват и открият в светлината на добрите световни одиторски практики предизвикателствата, които стоят пред професионалната етика, подготовката и продължаващото обучение на специалистите в областта на независимия финансов одит, за да се допринесе за повишаване на тяхната квалификация и усъвършенстване на одиторската им практика. Представената разработка може да се използва при провеждането на различни видове финансов одит – вътрешен одит, осъществяван от вътрешните структури на самите финансови предприятия; независим финансов одит, осъществяван от дипломирани експерт-счетоводители, регистрирани одитори и външен одит, осъществяван от държавния надзорен орган и други държавни органи.

Ключови думи: независим финансов одит, дипломирани експерт-счетоводители, регистрирани одитори, професионална етика, професионална подготовка и продължаващо обучение.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Одиторската професия е изключително необходима и значима за обществото. На нея е възложена важната и отговорна задача - да съблюдава и оценява правилното приложение на принципите, концепциите, правилата, законовите норми и обичаи, произтичащи от Международните стандарти за финансово отчитане/ Международните счетоводни стандарти, от Европейските директиви, от Международните одиторски стандарти и от Националните (местните) счетоводни законодателства. Специалистите в областта на независимия финансов одит – дипломираните експерт-счетоводители, регистрирани одитори трябва да проверяват за своевременното, достоверно, обективно, правилно, вярно и точно представяне, във всички съществени аспекти, на информацията за имущественото и финансово състояние на предприятията, за

финансовите резултати от дейността им и да определят възможностите за инвестиране и управление на капиталите на одитираните предприятия в интерес на обществото.

Целта е да се представят, обосноват и открият в светлината на добрите световни одиторски практики предизвикателствата, които стоят пред професионалната етика, подготовката и продължаващото обучение на специалистите в областта на независимия финансов одит, за да се допринесе за повишаване на тяхната квалификация и усъвършенстване на одиторската им практика.

Представената разработка може да се използва при провеждането на различни видове финансов одит – вътрешен одит, осъществяван от вътрешните структури на самите финансови предприятия; независим финансов одит, осъществяван от дипломирани експерт-счетоводители, регистрирани одитори и външен одит, осъществяван от държавния надзорен орган и други държавни органи.

2. ИЗЛОЖЕНИЕ

Одиторската професия се отличава с:

- 1) Висок морал и професионална етика на дипломираните експерт-счетоводители, регистрирани одитори; 2) Изключителен професионализъм в областта на независимия финансов одит;
 - 3) Професионален скептицизъм в областта на счетоводството и на икономическия анализ;
 - 4) Професионален оптимизъм при поемане на одиторските ангажменти;
 - 5) Независимост от лични интереси и независимост от задължение за лоялност към възложителите на одиторските ангажменти;
 - 6) Обезпечаване на високо качество на изпълнение на поетите одиторски ангажменти;
 - 7) Притежаване на професионални и интелектуални знания и умения в областта на счетоводството, финансовия одит, икономическия анализ, микро и макроикономиката, статистиката и финансите.
- Подготовката на специалистите в областта на независимия финансов одит преминава през:
- а) завършване на висше икономическо образование;
 - б) провеждане на специални изпити за придобиване на правоспособност за дипломирани експерт-счетоводители, регистрирани одитори и
 - в) провеждане на непрекъснато и продължаващо обучение на одиторите.

За поддържането на общественото доверие в независимия финансов одит е необходимо професионалната етика на регистрираните одитори да бъде на такова високо ниво, което да позволява авторитетно и компетентно утвърждаване на ролята и значението на одиторската професията в обществото. Независимите финансови одитори трябва да спазват определени стандарти на поведение и фундаментални професионално – етични принципи, наложени от Етичния кодекс на професионалните счетоводители като:

1. Почтеност,
2. Обективност,
3. Професионална компетентност и надлежно внимание,
4. Конфиденциалност,
5. Професионално поведение,
6. Спазване на методологически стандарти и
7. Професионален скептицизъм.

Те трябва да избягват действия, които биха дискредитирали одиторската професия и които биха повлияли негативно върху добрата репутация на регистрирания одитор. Освен това, когато независимите финансови одитори осъществяват маркетинг и промотират себе си или своята одиторска практика, те не трябва да създават лоша представа в обществото за одиторската професия. Дейността на дипломираните експерт-счетоводители, регистрирани одитори е разнообразна, съпътствана от развитието на финансовия риск във висока степен. Затова в настоящото изследване са представени някои от по-важните, обществено значими и в тази връзка наблюдавани от обществото и от държавния надзорен орган над дейността на регистрираните одитори специфични характеристики на одиторската професия, касаещи тяхната професионалната етика като:

1. Наблюдение и регулиране на професионалната етика на дипломираните експерт – счетоводители, регистрирани одитори във връзка с възможността за възникване на конфликт на интереси с възложителите на одиторските ангажменти;
2. Наблюдение и регулиране на професионалната етика на дипломираните експерт – счетоводители, регистрирани одитори във връзка с авторитетното и компетентно утвърждаване на ролята и значението на одиторската професия в икономическия живот на страната;

3. Наблюдение и регулиране на професионалната етика на дипломираните експерт – счетоводители, регистрирани одитори във връзка с възможността за оказване на външен натиск върху тях от страна на правителство, политици и държавния надзорен орган, наблюдаващ и санкциониращ тяхната дейност и вътрешен натиск върху тях, от страна на професионалната организация, в която членуват;
4. Наблюдение и регулиране на информацията, която публикуват дипломираните експерт – счетоводители, регистрирани одитори в одиторските си доклад с оглед тя да не бъде подвеждаща, погрешна или неточна.
5. Наблюдение и регулиране на факторите, оказващи влияние върху професионалната етика на дипломираните експерт – счетоводители, регистрирани одитори и тяхната последваща личностна реализация и продължаващо обучение в съответствие с програмата на Европейския съюз „Обучение за цял живот”, а именно:

А) влияние на отделните икономически, географски, социални и културни фактори върху развитието на обществото;

Б) развитие и състояние на пазарната икономика в страната;

В) развитие и постижения на световната счетоводна наука;

Г) постоянно променящата се регулаторна рамка на българтерите и одита;

Д) настъпващи промени в счетоводството като информационна и контролна система;

Е) промяна на критериите и показателите за оценка на състава на персонала в съвременната бизнес среда;

Ж) промяна на финансови и материални условия на труд;

З) висока конкурентна среда, създадена в резултат на наличието на единен пазар на труда в Европейския съюз;

И) необходимостта от непрекъснато личностно усъвършенстване, усъвършенстване на уменията и знанията и подобряването на езиковата култура;

К) предстоящи промени в развитието на одитираните предприятия и др.

Непрекъснато се осъществява обмен на теоретични знания и практически опит между специалистите в областта на независимия финансов одит от различните страни – членки на Европейския съюз, от САЩ, Япония, Канада, Турция, Северна Македония, със специалисти от водещите висши учебни заведения от страните – членки на Европейския съюз по различни програми, които дават възможност за обучение в тези страни и обмяна на опит между специалистите в областта на независимия финансов одит. Ежегодно се организират научни конференции на финансови, аналитични, контролни и счетоводни теми, в които се насърчава участието на дипломираните експерт-счетоводители, регистрирани одитори със собствени доклади или в съавторство с преподаватели, научни работници или специалисти от действащата практика. Оптимизират се изследователските програми и проекти на икономическите университети и висшите училища като се включват в тях и специалистите в областта на независимия финансов одит, с доказани научни интереси и рационално мислене. Насърчават се завършилите висшите учебни заведения магистри по счетоводство да продължат изследователските си и научни търсения като специалисти в областта на независимия финансов одит. В тази насока, основно предизвикателство пред българския Институт на дипломираните експерт-счетоводители поставя и Европейската Комисия за модернизиране на европейските университети със своето Становище за постигане на баланс между образование, изследвания и иновации в университетите. Той трябва да заложи както на развитие на научните изследвания и на иновациите, които са част от националната и световната наука, така и на развитието и усъвършенстването на подготовката на специалистите в областта на независимия финансов одит. В тази връзка е необходимо да се направят следните промени в подготовката на специалистите в областта на независимия финансов одит:

1. Да се усъвършенства начина на преподаване на теоретичните знания по счетоводство и независим финансов одит като се заложи на практическата им обоснованост;
2. Специалистите в областта на независимия финансов одит трябва да обръщат повече внимание на практическите си умения и знания като посещават ежегодно задължителни практически счетоводни или одиторски курсове на последващо обучение, върху което да се осъществява последващ контрол чрез попълване на заключителни тестове за проверка на знанията им.
3. Да се изгради нов модел на организация и провеждане на продължаващото професионално развитие на дипломираните експерт-счетоводители, регистрирани одитори с цел постигане на:

А) актуализиране на разбирането за необходимостта от продължаващо професионално развитие в съответствие с изискванията на промените в Международните Образователни Стандарти, одобрени от МФС и препоръчителни за прилагане от страните – членки на Европейския съюз.

Б) осигуряване и поддържане на изискванията за професионална компетентност; и

В) ефективното използване на наличните професионални и финансови ресурси в полза на дипломираните експерт-счетоводители, регистрирани одитори за последващо професионално обучение в следните области:

- Финансово счетоводство, стандарти за финансово отчитане и счетоводно законодателство,
- Финансово отчитане в публичния сектор;
- Международни одиторски стандарти, професионална етика, одиторска методология, законодателство и регулации, свързани с одиторската професия;
- Търговско, данъчно, осигурително, регулаторно и друго законодателство, приложимо към финансовото отчитане;
- Информационни технологии и системи
- Корпоративно управление на предприятия от обществен интерес и
- други професионални направления.

4. Изготвяне на дългосрочна стратегия, чрез анализ и оценка на сегашното състояние, идентифиране на влиянието на външната среда (изисквания на нормативната уредба и на държавния регулаторен орган над дейността на специалистите в областта на независимия финансов одит); идентифициране на насоките за развитие за постигане на крайната цел – усъвършенстване на продължаващото професионално развитие на дипломираните експерт-счетоводители, регистрирани одитори.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Неетичното и непрофесионално поведение на дипломираните експерт-счетоводители следва да бъде санкционирано съгласно разпоредбите на Закона за независимия финансов одит. Добре би било, обаче, дипломираните експерт-счетоводители да положат старание да възприемат поведението си в рамките на предписанията на Професионално-етичния кодекс, за да се избегнат случаите на конфликти от етичен характер и санкционирането на неетичното им поведение от държавния надзорен орган.

ЛИТЕРАТУРА

Ръководство по Етичен кодекс за професионални счетоводители, (2016), „*International Ethics Standards Board for Accountants*”;

Ръководство по международни изложения за образование, (2014), *Международна федерация на счетоводителите (МФС/IFAC®)*

Закон за счетоводството, (2018), *Обн., ДВ, бр. 95 от 8.12.2015 г., в сила от 01.01.2016 г., посл.изм. в ДВ бр. 22 от 13.03.2018 г.*

Закон за независимия финансов одит, (2019), *Обн. ДВ. бр. 95 от 29.11.2016 г., изм. ДВ. бр. 15 от 16.02.2018 г., изм. ДВ. бр. 17 от 26.02.2019 г.*

Устав на Института на дипломираните експерт-счетоводители в България, (2019), *публикуван на сайта на ИДЕС на 03.06.2019 г.*